

Universal Declaration of Human Rights - Aja

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

EJUKONWO GBEFANDEDE SOSO ACE AGBETOTOWO NU

ENYOFONU

Soso egbexoxo do amenyinyi to alokpa dekpo kpwime kodo enusoso ci wo yi dogu wawa do eseji ko fafa le egbemè,

Soso edemaso le agbeto yoy be agbeto me ci yi don kanlinuwawa va egbeme, yi agbeto fon egu, yi shinxome, ehonwo yi do yi ejukonwo de egbefan be agbetowo le vo a xonuxonu, a vo a xose, a gbédon a gu aya le eko,

Soso agbewaxe kpkpk do ese ji, e le veide be wo de do a zin amaji; no de nyi nene, agbeto a va so ez ta, a so nyidon le akon, a fongu do eganwuame kodo ametafudotowo ji,

Soso nusendodo no dekawawa ko exidodo a yi nuko le ejukonwo gblame,

Soso enyo ciwo yi le esewemame wowo ejukon ciwo yi do DEKAWAWAGBE gbé degbefan yi nu be yewo kando agbeto cewo ji, le amenyinyi ko eyi wanawome, le nusuwu kodo nyonuwotaswame, yi yewo so egbe do eju no nchome, nukoyiyi, no agbemenchon a nyo no ame kpu, no agbeto a kpo vovo a wa enu ci yi drwi,

Soso ejuwo kodo wowo kplekplegbe gbesosome, no wo a so na bubu agbeto, a mi dàdà le eyi cewo ji no agbeto a vo fafa,

Soso dandandanme, gbahwe agbe towo a wa do egbefan lo ji, wo do a do susu deke do ace kodo novokpkpk lo wo ji.

EYITADO

BODOGAN DE EGBEFAN CE SOSO ACE AGBETOTOWO NU;

Egbefandede ce yi nyi ejukonwo, plenu do, yi wo a wa no, yi ameshyame kodo wowo bonkwo a do no enjukui, a tekpo, soto enukplankplan ko enjunyanya gome, a tekpo no amebubu ko novokpkpk a yi ameshyame kodo wowo bonkwo a do no enjukui, a tekpo, soto enu plankplan ko enjunyanya gome, a tekpo no amebubu ko novokpkpk a yi nuko kenjo, le blewublewume, edo lwo a nyi wawa le ejukplekple lwo me, no wo a zan wo nyonchwit le ame ciwo yi do kple kplegbe lwo xwe kodo ame ciwo yi wo so do alome no wo no wo a kpa ace no wo.

Akpa 1

Agbetowo plenu vano gbeme ko vovodeka gbeswegbeswe, soto amenyinyi ko acewo gome; wo chon susunywin ko jimenywi so esexwe. Wo do a we nchi da da wowo nchonko gb.

Akpa 2

Amedekpokpwi do a kpo nyona le ace ko vovo ciwo yi le egbe fandede ce lo me. Amede de do egbe a mo ako, gbaza, nusukonyonunyinyime, egbe, sènsèn, politikinyo alo enyobudewo ci yi kan agbeto, dokun, jijixwe alo enyo alokpabude yi a na yi agbeto da kpo nenehan nyona.

Só zeto yenu, wo de do egbe a zondo politikise alo jejeshi le xixeme no eju amedeeto nu a de eju lo do akpo. No eju cime amelo so x abode can e le ejubuugonme can, de le yidekishi can alo de do egbe a zan yideki le ci e drwi nene can wo de do egbe a didoakpo.

Akpa 3

Amedekpokpwi do no agbenon le novokpkpk ko kandoji amenutoto me.

Akpa 4

Amédé dè dọ egbe a sọ ehàlò wà ahwashì alo kannum; agbetọ a sọ wà ahwashì alo kannum le alòdèkpọ kpwinu nyi ese.

Akpa 5

Wo dè dọ a dè efun nọ agbetọ, kpọ wo dọ aya nọ agbetọ, a wà xomèvenù, elannu alo enudèagbetọkpọtọ nuwo kodo mèdèkpokpwi.

Akpa 6

Amédèkà dọ egbe a nya le afidèkpokpwi mọ agbetọnyinyi yeetọ dọ àcè kodo ese ciwo wo dọ a nyi.

Akpa 7

Le ese nukọ, agbetọwo plẹnu nyi enudèkè, é le gbeswègbeswè; wo dọ egbe nọ còndojì alo nyọna esetọwo gbeswègbeswè. Wo plẹnu dọ egbe nọ còndojì dèkẹrume egacimè yi wo dèdècò voklan dọ enumowè a sọ gban egbefandèdè cè ló kodo wanadèkpokpwi ci a na yi wo a gbin.

Akpa 8

Agbetọdèkpokpwi dọ egbe a je ehwè le kọjodọxu eyijumètọ ci gbọ a je ehwè le dru nọ wo gban àcè alomajẹnu ciwo ese gangan alo ese gbalièdèkpokpwi ni wo.

Akpa 9

Wo dè dọ egbe ci a le amè gbali gbali enudemawamawa, akpanu sensentọ a sọ dọ egamè alo a dọ ese a sọ nyi ti le eyijumè.

Akpa 10

Agbetọdèkpokpwi dọ àcè, le egbe sọswè kọnu mè yi enyọ ci nu ọ yi e le ọ, wo a si ni shigbe le wo a se amèbuwotọ nènè, le ahwamè le kọjodotọ ciwo jì wo dọ zìn, yi wo a nọ enyọjì, wo dọ nọ agbetọjì. Le eganómè ọ, kọjodotọlọ a nu àcè kodo esekonyinyi eyitọwo ni alo adodwi ci le enyọ wwin ciyi byọ etodòndón ciwo yi wo dọdọ ọ ni.

Akpa 11

1. Nọ wo dọ enyọwwin ciwo byọ etodòndón nọ amédè ọ, gbọxwè ese a xọ mèlọ, kọjodotọwo dọ a dèfyo le ahwamè, le esemọnu mọ nènèhamè ọ, yè wà enyọwwin ci yi byọ etodòndón nyawo, madèfyo godu ọ, wo dè dọ egbe a mọ mèlọ wà nènèhamè nu. Le kọjọ ló dọxu ọ, wo dọ a tekpo a hwlingan le ese nyikómè gbọxwè a gbo.

2. Wo dè dọ egbe a sọ ese xọ amédè nọ enyọ alo enumadọenji ci yi ese eju ló tọ alo ese ejuwo plẹnutọ dè gbe le hwecinu wo wà enu ló. Nènèkè ọ, ese dè xọ enuwwin ci yi byọ etodòndón dèc, ese hunnọ yi wo a sọ xọ amèci yi je agọ ló le hwenónunè; wo dọ dón eto nọ amèlọ wugan eto ci ese hwenónutọ ló byọ.

Akpa 12

Wo dè dọ a sọ tafutafu a yi je amèbunyómè a sọ xodyi yi kọ eyi mèwo, eyi nuwo nènèkè ọ, ganwuamètọ dè dè dọ àcè azin amèbu wenawo jì a hlèn, yi a gbe sọ gble nyikọ ni; ese ló, gbe nènè wanawo.

Akpa 13

1. Amédè kpokpwi dọ àcè vo, a dyi sa a yi afi ci yi drwi; nènèkè yi e dọ àcè a dọ nọxu le eju dè kpokpwi mè.

2. Amédè kpokpwi dọ àcè a to le eju dè kpokpwi mè: e sennj to le eyi ntọ jumè a yi kaka a gbe trọ gbọ va mè fafèdè.

Akpa 14

1. Nọ eganwuamècèkpatọwo je egamè nọ amédè ọ, nọ amè ló a sọ sennu a hwlèn eyi ta ọ, e dọgbe a byọ bexu eju dè kpokpwi yi eju ló dọ a xwè fafa dè.

2. Nɔ amɛdɛ jɛ esenu mɛ nyao ɔ, aɛɛ ejukɔnwɔ plɛnjɔtɔ cɛdɛ dɛ nagbɛ bɛ yi lɛ shito a yi ejɔ bu mɛ.

Akpa 15

1. Amɛdɛ kpɔkpwi dɔ a nyɪ ejudɛkamɛvi.

2. Eganwuamɛɛɛkpatɔ dɛ dɛ dɔ aɛɛ yi a gbɛ nɔ eyi jumɛtɔ dɛ bɛ yi da gbɛ nyi yewo jumɛvi; nɛnɛkɛ dɛ dɔ aɛɛ yi a gbɛ ni bɛ yi ŋu gbɛ sɔ ejɔ bu a trɔ ejɔ hɔn mɛ vi.

Akpa 16

1. Lɛ asudɛdɛ alo nyɔnudɛdɛ gamɛ ɔ, dɛkajɛ ko cugbɛjɛ ciwo yi nyi akɔbunɔwɔ, ejubujubumɛtɔwɔ alo sɛnsɛn ebuebu mɛ tɔ wo ɔ, wo sɛnŋ dɛ wo nɔnɔ wo, yi a sɔ egbɛ dɔ ejɔ a gbaku. Aɛɛ dɛka nmɛ yi wo dɔ lɛ enushyanumɛ sɔ dɛdɛ hwenu kaka va sɔ yi wo dɛkiwo gbegbɛ hwenu.

2. Amɛ ciwo yi jiji a dɛ wo nɔnɔwɔ ɔ, wo vi dɔ a na egbɛta dɛkanumɛ gbɔhwe ejɔ a nya bɛ wo dɛ wo nɔnɔwɔ nyao.

3. Wɔ jɛtɔwɔ yi nyi ŋuklɛn alo esha ci yi a lɛ nkɔ nɔ wo: nɛnɛkɛ yi wo dɔ a nyi kuku lɛ ɛta nɔ wo nɛ.

Akpa 17

1. Amɛ dɛka kpan yɔ a, alo e lɛ egbɛbɔbɔmɛ yɔ ɔ, e dɔ aɛɛ dɔ eyi ntɔ nuji.

2. Aɛɛ dɛ kpɔkpwi dɛ dɔ a xɔ amɛnjɔtɔnu lɛshi ko akpasɛnsɛn.

Akpa 18

Amɛdɛ kpɔkpwi dɔ aɛɛ a vo lɛ enu ci yi druii lɛ eyi tamɛ, ejimɛ ko sɛnsɛn kpaxwɛ; e sɛnŋu gbɛ dɔli sɛnsɛn kodo eyi susu lɔ wo, alo a dɛ wo tɔ nɔ ejɔ a jeshi; e sɛnnu likɛ nɔ sɛnsɛn ko susu lɔwɔ a dɔn amɛwo bɔ dɔ eyi dɛki ŋu sɔ tɔ nukɔyi yi lɛ enukplankplan enuwawa, kodo sɛnsɛn alo sɛnsɛnwanawo plɛnjɔ ŋu.

Akpa 19

Agbɛtɔ dɛkpɔkpwi dɔ aɛɛ a vo lɛ eyi susu alo eyi tamɛbubumɛ; e dɔ aɛɛ a vo a nu enyɔ ci yi lɛ susumɛ ni nɔ ejɔ a sɛ; e dɔ aɛɛ a ji gɔnmɛ nɔ enuwo ko enyɔwɔ, a tɔ emɔwɔ kɛnjukɛnjɔ ji a drɔ wo nɔ xixɛ kɔŋunɛ alo ejuwɔ kpu a sɛ; enudɛ kpɔkpwi dɛ dɔ a donjuklɛn alo vɔnɔnɔ ni.

Akpa 20

1. Agbɛtɔ dɛkpɔkpwi dɔ aɛɛ a vo lɛ bɔbɔwawa kodo egbɛ ci yi gbɛ ahwawawanyɔwɔ gbɔ.

2. Wo dɛ dɔ a sɔ eganwuamɛ a sɔ lɔn amɛ dɔ ehabɔbɔdɛmɛ.

Akpa 21

1. Amɛdɛ kpɔkpwi dɔ a sɔ eyi fɔ cute a kpankɔn lɛ eyi ju ŋukɔyi yi wanawo mɛ, alo a nagbɛ nɔ amɛbu a wɛ.

2. Sɔ tɔ edɔwa gɔmɛ ɔ, amɛwo plɛnjɔ dɔ a kpɔ tɛxwɛ gbeswɛgbeswɛ.

3. Ejukɔnwɔ drodro ɔ, eyi a nyi esha lɛ ŋukɔ nɔ ejuwomɛɛkɛkpakpa. Eyɪ ji yi wo dɔ a zɔn nɔ nɔ akɔdadawo dɔ jɔjwɛ ji gamɛgamɛ.

Akpa 22

Amɛdɛkpɔkpwi lɛ egbɛmɛ dɔ a vo faa a kpɔ nyɔna sɔsɔ alɔdowomɛ, alɔdɔ hɔnwɔ a na yi a kpɔ vivivi lɛ aɛɛ ciyi kan dɔkunmɔwɔ, agbɛtɔ ɛnjunuyanya ciwo dɛ dɔ a hwɛdɔ amɛ, yi a na ŋukɔyi yi nɔ amɛnyinyi lɛ hlɔn hlɔn ejɔ dɛkadɛka ko wowoxlɔwawamɛ. Nɛnɛhamɛ hlɔnhlɔn ko exlɔwawa kan dɔkun ejɔ dɛkadɛkatɔ.

Akpa 23

1. Amēde kpokpwi dō a wa edo ci yi je kodi le jume, yi a kpɔ nyɔna ciwo yi le edo lo wawame.
2. Evototo dēkpokpwi de dō a nɔ ehocucume nɔ edo dēkamuwatwo.
3. Edɔfencu ɔ, e dō a sun edwatɔ ko eyi xomuwo, vɔ nɔ da sunɔ, wana bu dēwo dō a le e jume a sɔ na wo vovo.
4. Edwatɔ dēkpokpwi dēgbe a dō edwatɔwobɔɔ ci yi drwi mē a sen nɔ a gbe nɔ ametafu.

Akpa 24

Edwatɔ dēkpokpwi dō a dō gbɔngbɔn hwenu a sɔ vo, edwagamewo dō a nyi dredremē. Le exwekpegbɔnjwiin eyi tɔwo mē ɔ, wo dō a cu nɔ efɛn ni.

Akpa 25

1. Amēde kpokpwi dō a dō enu ci yi a sɔ kpɔ eyi ko eyi xomuwoji sɔto lanmesen, enuɖuɖu, aɔɖɔɖɔ, xɔmenɔnɔ, dotoxweyi yi ko alɔdoamejudɔwaxu ciwo a na yi wo a vo; wo dō a nɔ godu ni le edɔmakɔwa game, edɔlehweni, le ekpoxɔmē, nyɔxomē, nɛnɛke le enuwani ciwo yi de so eyinɔtɔ drodro nɔ wo hwenu.
2. Alɔdu dē dō a li nɔ evijitwo ko wo vi. Evi ci yi asu ko ashi ji ji ko ci yi wo ji le gbanji wo ɔ, wo sɔ enu le ejume, yi evototo dē de dō a nɔ wo mē.

Akpa 26

1. Amēde kpokpwi dō a yi sukulu a xɔ enunyanya gbaligbali, e glo ka ka can ɔ, a xɔ enunyanya gɔnmetɔ dandandan. Alɔnudo kplanxu sukulu wo dō a ni nɔ amē kpu. Sukuluganwo ɔ, wo dō a hun wo nɔ amē ciwo nɔnunyanya je àbà hɔn mē nɔ.
2. Sukulu dō a na wo a nyanunu sɔ to agbetɔbubu gome. E dō a na yi wo a nya be enuskeame, exɔwawa le ejuwo glame akɔwo alo sensen wo gblame kodo ejuwokplekplegbe nuwanawo ci wo a na yi vovo a nɔ gbeme, enu hɔnwo ɔ, enu vevi yi wo nyi.
3. Kplankplan ciha nɔmē yi dēviwo a xɔ ɔ, e dō a nyi wo jitwo nɔ.

Akpa 27

1. Agbetɔdēkpokpwi dō a vo a wa emumumunuwo kodo eyitwo, akpɔ jiji le aɖaɖuɖuɖuɖuwo gbɔ, kenɔ a nɔ waxu nɔ nɔkɔyi yi sɔto enudwi kuku gome kodo wanywi ciwo yi a to le mē.
2. Amēdēkpokpwi ci yi nyi edɔdewatɔ dōgbe a hwlen wananywi ciwo yi to le eyi nudwikuku gome, eyi dāɖuɖuɖuwema ko eyi dāɖu gome.

Akpa 28

Amēdēkpokpwi dōgbe a byɔ be hannyahannya nɔgbe nɔ ejume, nɔ wo a zɔn do aɛ kodo vovokpɔkɔ ciwo yi zé le gbefandēde ceme, sɔso agbetɔnɔnɔmē gbe sɔso ejukɔnwɔnɔnɔmē.

Akpa 29

1. Amēdēkpokpwi dō a wa edo nɔ eyiju cime yi eyi nɔnɔmē alo eyigbetɔnyinyime a to le, le vovokpɔkɔ kodo nɔkɔyi yi adodwi gome.
2. Le eyice kodo eyivovokpɔkɔzanzanmē ɔ, ese dōwo yi a gbe enɔ nɔ amē nɔ wo a sɔ jeshi amebucewo kodo eyi vovokpɔkɔwo gbɔhwe a sɔ kpɔ emɔ a dra enu do le wana gome, le hannyahannya ma do dō aɛkɔkɔpame kodo vovo gbaja le eju ci yi ya nɔ eyidēkishi.
3. Tretregbedi, wo de dō egbe a zɔn aɛ cewo kodo vovokpɔkɔ cewo to amēbudewo ciwo de nyi afɔdɔxuwo nɔ DEKAWAWAGBE EJUKNWOTɔ.

Akpa 30

Ejudēkpokpwi, ehabɔɔdēkpokpwi, amēdēkpokpwi de dō egbe a sɔ Egbe fandēde cē a sɔ wa enubadade alo a sɔ wa kanlindade shigbe a sɔ gbe be agbetwo da zan aɛ ko vovokpɔkɔ ciwo yi ze le wemaceme.